Івасик-Телесик

П'єса на три дії за мотивами

українських народних казок

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Івасик-Телесик — хлопчина років

Марія Степанівна — його мати.

Андрій Петрович — його батько, коваль.

Забудько, Незнайко — товариші Івасика-Телесика.

Баба Яга — костяна нога.

Зміючка — її онука.

Дід Мороз.

Снігуронька — його онука.

Кирило — наймит Яги.

Орися — його дочка.

Зайчик-стрибайчик — друг Снігуроньки.

Сніжинки — танцівниці.

Ведмідь, Сова, Вовки-сіроманці, Лисиця-сестриця, Яструби — гості Баби Яги,

ДІЯ ПЕРША

Віковий дрімучий ліс. Зима. В просвітах дерев, запушених інеєм, світяться далекі променисті зорі. На поляні ялинка струнка, рясна, прикрашена шишками. Лине казкова чарівна музика. У гущавинах лісу спалахують і гаснуть різнокольорові вогники. Часом здалеку долітає відгомін дзвінкого дівочого голосу: "Лови мене, лови-и-и!"

З'являється Зайчик-стрибайчик, шкутильгаючи на ніжку, зирнув сюди,

зирнув туди.

Зайчик. Нема. Ніде нема. Коли б то моя рана загоїлася швидше, я б відразу її розшукав. Дарма, і так знайду. Все одно знайду! (Гукає). Сні-гу-ронь-ко-о-о! Озовися-а-а!

Чути далекий голос: "Лови-и-и! Ось де я-а-а!"

Там вона, в гущавині. (Виходить).

Входять Баба Яга і Зміючка.

Яга. Онуко моя, Зміючко, слухай, що тобі казатиму. Зміючка. Слухаю вас, бабусю.

Яга. Нещодавно вийшла я з яру на стежку, дивлюсь, стоять біля ялинки двоє хлопчиків з санчатами. Простеж, дізнайся, хто вони, за яким ділом прийшли до лісу. Про все мені потім розкажеш.

З м і ю ч к а. А де ж ті хлопчики зараз?

Я г а. У лісі. Знайди їх.

З м і ю ч к а. Знайду. І що з ними робити потім? Може, до нашої хати заманити обох?

Яга. На розсуд твій лишаю. Що хочеш, те й роби, бо ти вже не мала. Дізнайся в них, якщо прийшли вони рубати ялинку,— мене гукнеш.

Зміючка. Таяй сама упораюся з ними... Бабусю!

Яга. Що хочеш ти від мене?

Зміючка. Зустріла я Снігурку в лісі. На ній таке красиве вбрання, а я у вас одягнена, мов жебрачка. Хоча б під Новий рік якусь обнову справили мені.

Яга. Іще таких розмов не чула я від тебе. (Пильно дивиться на онуку). Скажи мені, нащо тобі потрібне красиве вбрання?

Зміючка. Як то нащо? Я нічим не хочу поступитися перед Снігуркою. Чуєте? Не хочу! З нею граються Сніжинки. З нею птахи й звірі живуть у дружбі, а зі мною ніхто не хоче знатися. Я буду мститись їй! Ненавиджу... Я б розірвала її на шматки...

Яга (вдоволено). Пізнаю. Кров мого роду шумує в твоїх жилах. Бач, як очі наливаються злістю й горять, мов у вовка. Це добре. Скоро тобі, Зміючко, можна буде справжнє діло доручати. Хвалю. А поки що я тобі зараз дам... (Шукає щось у кишені, виймає разок коралів).

Зміючка. Намисто?

Яга. Це намисто не просте. Це намисто чарівне. Все, що задумаєш, те і збудеться.

Зміючка. Все, що задумаю, те і збудеться... Гаразд. Давайте його мені.

Яга. Може, зустрінеш у лісі Кирила Кожум'яку, спитай, чи все зробив, що я йому загадала.

Зміючка. Добре, бабуню, спитаю.

Яга. Ну, пішла ж я додому.

Зміючка. Ая піду отих хлопців розшукувать.

Розходяться в різні боки. Чути голос Зайчика-стрибайчика: "Снігуронько-о-о!" І відповідь: "Лови-и-и!" Входять Телесик і Забудько.

Забудько. Чуєш, Телесику, ми тут не самі. Там люди і там он люди...

Телесик. А ти що, Забудько, може, боїшся?

Забудько (озираючись). Хто боїться? Я? Та я нічого в світі... Телесику, а що, коли ми натрапимо на ведмедя?

Телесик. Будемо битися з ведмедем.

Забудько. Ну, а коли стрінеться нам вовча зграя?

Телесик. Із вовчою зграєю будемо битись.

Забудько. А може, ми, Телесику, підемо додому? Давай краще підемо.

Телесик. Як то додому? Без ялинки?

Забудько (помітив ялинку). Телесику, глянь. Кращої годі й шукати. Зрубаємо. (Шукає за поясом сокиру, а її нема).

Телесик. Знову забув? І сокиру, і санчата, і вірьовку. Ех ти, забудько!

Забудько. Я вже знаю: вони там, біля пенька, де ми з тобою відпочивали. Я зараз. (Вибігає).

Телесик (обійшов навколо ялинки, розглядаючи її). Чи цю рубати, чи, може, пошукати ще кращої?

Входить Кирило, тягнучи на собі мало не цілий стовбур. Спинився, кинув деревину на землю, втирає спітнілий лоб, помічає Телесика.

Кирило. Івасик-Телесик... Ти що тут робиш?

Телесик. А я, дядьку Кириле, прийшов до лісу з товаришем, хочемо по ялинці вибрати.

Кирило. Ось що я тобі скажу. Поки вас Баба Яга тут не побачила, мерщій втікайте звідси. Дуже не любить вона в новорічну ніч з людьми зустрічатися. І страшенно лютує, коли хтось зрубає в лісі ялинку. Кажуть, що від того здоров'я їй убавляється. А вже як піймає порубщика, то милості від неї не жди. Я її добре знаю. Ще хочу попередити про бабину онуку Зміюч-ку. Стережіться. Зла дівчина й люта, мов Баба Яга.

Телесик. Дядьку Кириле, а чому ж ви наймитуєте в неї, коли вона така недобра?

Кирило. Е, хлопче, багато розповідати треба, а часу нема. Жде мене Яга. Мушу дров ось принести та натопити піч, бо любить Яга, щоб у хаті в неї аж пашіло від вогню. А чому наймитую в неї, може, колись і про це тобі розкажу. (Підіймає деревину).

Івасик йому допомагає.

Телесик. Прощавайте, дядьку Кириле, хай у вас Новий рік буде радісний та щасливий!

Кирило. Не буде. Ще мені п'ять літ не знати ні радості, ні щастя. (Вийшов).

Телесик (замислено). "П'ять літ не знати ні радості, ні щастя". А чому? Чому?

Входить Забудько.

Забудько. Ну, ось і знайшов, біля пенька. (Помітив, що Телесик дивиться в гущавину). То хто пішов?

Телесик. Дядько Кирило. Такі слова він мені сказав, що я нічого не зрозумів.

З а б у д ь к о. А що ж він сказав, що?

Телесик. Я побажав йому, як годиться, щастя в Новому році, а він мені так відповів: "Ще,— каже,— п'ять літ не знати мені ні радості, ні щастя".

Забудько. А чому?

Телесик. Не знаю.

Забудько. Давай, Телесику, не будемо гаяти часу. (Під-ходить до ялинки). Цю будемо рубати?

Телесик. Ні, давай пошукаємо кращої.

Забудько. І знову шукай. Ех, шкода, що не зустріли ми отого зайця підстреленого, якого ми в лісі піймали та й випустили на волю.

Телесик. А навіщо тобі заєць?

Забудько. Як навіщо? Коли б ми його зустріли, то він би нам таку ялинку вибрав... Він у лісі живе, він всі дерева тут знає.

Телесик. Де ж його зустрінеш? Може, того зайця вже давно й на світі немає. Ходімо, ми й самі виберем ялинку.

Виходять. Забудько лишає санчата. Чути голос Телесика: "А де твої санчата? Забув? Знову забув?" Входить З а —

б у д ь к о.

Забудько (бере санчата, тягне їх за собою). Ходи... Шукай... І ця ялинка була б добра. (Виходить).

Знову лине чарівна музика, знову спалахують в лісових хащах різнокольорові вогники. Чути голос Зайчика-стрибайчика: "Снігу-ронь-ко-о-о!" І відповідає йому такий же далекий голос: "Лови-и... Я ту-у-ут..." Входять батьки Телесика.

Марія Степанівна. Чуєш? Хтось озивається. Може, то наш синочок Телесик заблудив у лісі та ніяк не може на дорогу потрапити?

Чути ті самі голоси.

Чуєш, Андрію?

Андрій Петрович. Ні, Маріє, то не наш Івасик. Оце ми ходимо тут, шукаєм його, а він, може, дома сидить, ялинку прикрашує. Ліс великий, дрімучий — могли розминутися.

Марія Степанівна. Ой чує моє серце, щось недобре скоїлося з ним. Може, вовча зграя...

Андрій Петрович. Таке скажеш... Не хочу й слухати.

Марія Степанівна (гукає). Іва-а-асику-Телеси-ку, озо-ви-и-ся-а-а!

Прислухаються, але ніхто не відгукується. Тільки миготять, як і раніше, в хащах різнокольорові вогники.

Де його шукати, синочка? Хто нам скаже, в який бік іти: сюди чи сюди?

Андрій Петрович. Мабуть, ходімо так.

Музика, а потім чути виразний голос Снігуроньки: "Лови-и, лови, Зайчику!

А-у-у! А-у-у-у!"

Вбігає Снігуронька, а слідом за нею подруги Сніжинки.

Снігуронька. А-у-у! А-у-у! Оце і є та поляна, де ми будемо зустрічати Новий рік. Подруженьки мої, Сніжинки, скажіть, чи подобається вам ялинка?

Всі. Подобається, Снігуронько. Хороша ялинка.

— Струнка!

— Рясна!

— Красива!

Снігуронька. А ми її зробимо зараз іще кращою. Подруженьки мої, Сніжинки, часу в нас лишилося небагато. Прикрасимо ялинку?

Всі. Прикрасимо, Снігуронько, прикрасимо.

Чіпляють на віти різні іграшки. Вбігає Зайчик-стрибайчик.

Зайчик (тривожно). Снігуронько, ти бачила її? Снігуронька. Кого?

Зайчик. Зміючку. В лісі, ось звідси недалечко, я натрапив на неї. Обличчя люте, очі, мов у вовка, горять. Боюся, щоб вона тобі якогось зла не заподіяла, бо краєм вуха чув, як згадувала вона твоє ім'я недобрим словом.

Снігуронька. Я не боюсь Зміючки. Ну що вона мені зробить? Що?

Зайчик. Не знаю. Тільки ти її, Снігуронько, стережись. Люта дівчина, недобра. Боюсь її.

Снігуронька. Не бійся, Зайчику-стрибайчику. Сядь ось тут на пеньочку, відпочинь. Ти ж, мабуть, дуже втомився?

Зайчик. Відпочиватиму потім. А ще тобі, Снігуронько, скажу. Коли я втікав від Зміючки, то помітив біля однієї ялинки хлопчиків.

Снігуронька. Хто ж вони такі?

Зайчик. Здалось мені, рятівники мої. Ті самі хлопчики, що впіймали мене колись підстреленого, перев'язали мені рану й відпустили на волю. Одного із них звали Телесик, а другого Забудько. Я про них тобі вже говорив. Обоє добрі хлопці.

Снігуронька. Коли вони добрі хлопці, то поклич їх сюди. Може, захочуть з нами зустрічати Новий рік. (До дівчат). Подруженьки мої, запросимо Телесика з його другом до нашої ялинки?

Всі. Запросимо!

— Охоче пограємося з ними!

— Потанцюємо разом!

— Поспіваємо пісень!

— Нехай приходять!

Зайчик. Та я їх зараз розшукаю. (Вибігає). Снігуронька (оглядає ялинку). Стала вона ще кращою. Подруженьки мої, Сніжинки, потанцюємо?

Всі. Потанцюємо! Заспіваємо! Починай, Снігуронько!

Снігуронька (заспівує).

Ми легкі, як пушинки, Подруженьки Сніжинки.

Всі.

Давайте ж веселитися, Співать і танцювать, Бо всі ми тут зібралися Наш Новий рік стрічать.

Снігуронька.

Нам зорі-зоряниці Засвітять, мов сестриці.

Всі.

Давайте ж веселитися, Співать і танцювать, Бо всі ми тут зібралися Наш Новий рік стрічать.

Снігуронька.

Рясну красну ялинку Квітчали ми, Сніжинки.

Входить Зміючка, спинилась осторонь, стежить за Снігуронькою, не відважуючись підійти до неї ближче.

Всі.

Давайте ж веселитися, Співать і танцювать, Бо всі ми тут зібралися Наш Новий рік стрічать.

Зміючка стежить за танцями, потім закриває обличчя руками, плаче.

Снігуронька (підходить до неї). Що трапилось? Чого ти плачеш, Зміючко?

Зміючка. Як же мені не плакати, як же мені не тужити, коли ніхто з вас не хоче зі мною гратися? Нікому я не потрібна. Всі мене цураються.

Снігуронька. Не плач. Заспокойся. Витри сльози.

З м і ю ч к а. А хіба ви приймете мене до гурту?

Снігуронька. Приймемо. Ось побачила я, що ти плачеш, і мені тебе шкода стало.

Зміючка. У тебе, Снігуронько, добре серце. Мабуть, тому тебе й люблять подруги.

Снігуронька. Бо живу я з ними у великій дружбі. Адже так, дівчата?

Всі. Так. Звичайно, так. Дружба у нас міцна.

Зміючка. А я теж хочу з тобою дружити. Я тобі разок намиста подарую. Хочеш?

Сніжинки милуються намистом.

Сніжинки. Яке ж красиве!

— А як воно грає барвами!

— Самоцвітами!

— Такого намиста зроду я не бачила! З м і ю ч к а. Візьми його собі, Снігуронько. Снігуронька. Нащо воно мені?

З м і ю ч к а. Візьми, візьми. Я хочу подарувати його тобі. Нехай це намисто буде початком нашої дружби. Снігуронька. Ні, не візьму.

З м і ю ч к а. Значить, ти не хочеш зі мною знатися? А я, Снігуронько, люблю тебе. І так хотілося мені з тобою подружити. Візьми, візьми оце намисто.

Снігуронька (рішуче). Не візьму!

Зміючка. То хоч приміряй, чи до лиця воно тобі?

Сніжинки. Снігуронько, не відмовляйся.

— А ми подивимось, як буде воно сяять.

— Та вигравати барвами.

— Що тобі станеться від того? Приміряй.

Снігуронька. Ну, гаразд, приміряю. Зміючка (зраділо). От і добре. Ти будеш у цім намисті мов королівна.

Снігуронька. Зажди.

Дивляться одна на одну.

Зміючка. Снігуронько, невже мені не віриш? Я ж так люблю тебе, мов сестру.

Снігуронька. Здалось мені... Таке привиділося в твоїх очах... Ну, чіпляй його мерщій.

Зміючка. Зараз Ось так... (До Сніжинок). А що, дівчата, правда ж личить їй намисто?

Сніжинки. Чудово!

— Така ти в ньому гарна...

— Очей не можна відірвати.

Зміючка. Чого ж ми стоїмо? Адже Снігуронька хотіла танцювати.

Снігуронька (до Зміючки). Ставай же й ти до танцю. Зміючка. Охоче з вами потанцюю. (Стає в коло, але весь час стежить за Снігуронькою). Снігуронька (заспівує).

Ми легкі, як пушинки. Подруженьки Сніжинки.

Всі.

Давайте ж веселитися, Співать і танцювать, Бо всі ми тут зібралися Наш Новий рік стрічать.

Снігуронька.

Нам зорі-зоряниці... Засвітять...

Обривається голос. Снігуронька пробує зірвати намисто.

Душить... воно душить мене.

Зміючка (регоче). А що, піймалася? Моєю тепер будеш. Це намисто не просте, це намисто чарівне. Що задумаєш, те і збудеться. А я задумала тебе з світу звести. Ха-ха-ха!

Сніжинки. Зніми намисто.

— Хіба не бачиш, Снігуроньці погано.

— Врятуй подружку нашу.

Зміючка. Не зніму. Хай загибає. Натішусь я вволю з її смерті. А ви, Сніжинки, геть звідціль! Я — Зміючка, Баби Яги внучка, вовчі в мене зуби, вовчі в мене очі, кожну з вас загри-зу-у-у!

Сніжинки втікають.

(Підходить до Снігуроньки). Що, душить? Ніхто тебе не врятує.

Снігуронька (намагається зірвати). Душить... ду...

Зміючка. Ха-ха-ха! Бачу, згасає твій зір. Пітьма окутує тебе навіки. Ти не побачиш більше, як світить сонце, як розквітають квіти. Не почуєш пташиних співів... Смерть зазирає тобі в очі.

Снігуронька. Рятуйте!.. Ряту-у-у...

Зміючка. Ха-ха-ха! Зараз ти сконаєш.... Ха-ха-ха!

З'являються Зайчик-стрибайчик, Телесик і Забудько.

Зайчик. Ну, ось я розшукав моїх друзів. (Помітив Снігуроньку, кинувся до неї). Що з тобою? Снігуронько! Якесь намисто в шию впивається. (Намагається зняти).

Зміючка. Ха-ха-ха! Це намисто не просте, це намисто чарівне. Що задумала, те збудеться.

Телесик. Ти почепила?

Зміючка (сміливо й нахабно). Я — Зміючка, Баби Яги внучка, вовчі в мене зуби, вовчі в мене очі. Так тебе й загризу-у-у! Відповідай: хто ти такий?

Телесик. Я — Івасик, по прізвиську Телесик... Я тебе не боюсь, з вовчих зубів твоїх сміюсь!

Зайчик. Телесику, допоможи! Врятуй Снігуроньку! Намиста я не можу розірвати.

Телесик (підходить до Снігуроньки, а Забудько майструє з вірьовки петлю). А дай я попробую. (Пробує, але розірвати не може).

Зміючка сміється.. Зміючка. Не врятуєте. Надходить смерть до неї.

Телесик. Врятую! Намисто розірву... Мушу розірвати! Зміючка. Ха-ха-ха! Це намисто не просте, це намисто... Телесик (розірвав). Ну, ось і все... Зміючка (злякано). Розірвав... (Намагається втекти).

Забудько ловко накидає на неї вірьовчаний аркан.

Забудько. Зажди, Зміючко, не втікай. Зміючка. Пусти мене, пусти! Кричатиму, гукатиму Ягу... Пусти!

Забудько (прив'язує вірьовку до стовбура). Відпустити тебе, отаку лиходійку? Ось я Телесика спитаю.

Телесик. Не відпускай її! Снігуроньці допоможемо, а тоді вже й за неї візьмемось.

Снігуронька (поворухнулась, розплющила очі). Хто врятував мене?

Зайчик. Телесик. Він розірвав чарівне намисто. Йому дякуй.

Телесик. Чому ж мені? Зайчикові будь вдячна. Це він привів нас вчасно сюди.

Забудько. їй уже краще?

Снігуронька. Я знову бачу зорі в небі і білі дерева рідного лісу. (До Телесика). Скажи, якої ти хочеш нагороди за те, що врятував мене від смерті?

Телесик. Ніякої нагороди мені не потрібно. Я радий, що ти, Снігуронько, жива.

Зміючка вовчими зубами гризе вірьовку.

Забудько. І я радий. (Помітив прикраси на ялинці). Телесику, поглянь. Це ж та ялинка, що ми її збиралися рубать. Кращої нам не знайти.

Телесик. Ялинку потім виберем. (До Снігуроньки). Скажи, Снігуронько, яку кару придумаєш для злої Зміючки?

Зміючка (перегризла вірьовку, звільнилася з петлі, погрозливо кричить). Не буде кари! Ха-ха-ха! Не буде! А для тебе я кару придумаю... Я тобі, Телесику, помщусь... Помщуся! (Втікає).

Зайчик. Телесику, бережись Зміючки. Вона підступна і зла. Де сама вдіяти не може, там їй Баба Яга — костяна нога допомагає. Обох їх стережися!

Забудько (здивовано, оглядаючи вірьовку). І справді, вона вовчі зуби має. Таку вірьовку перегризла.

Телесик. Треба було за нею наглядать.

Забудько. Ая забув...

Снігуронька. Я по очах бачила, що затіває вона щось лихе, але повірила сльозам її зрадливим і мало не втратила життя.

З'являються Сніжинки.

Сніжинки. Ти жива, жива!

— Яке щастя!

— А ми вже побували в Діда Мороза, розповіли йому про все, що бачили.

— Він скоро прийде.

З'являється Дід Мороз.

Мороз. А я вже й тут. Де вона? (Метнувся до Снігуроньки, обіймає, цілує її). Дитя моє... Жива... Жива... Хто ж врятував тебе?

Снігуронька (показує на Івасика). Телесик, дідусю, врятував мене.

Телесик. І зовсім ні... Це треба дякувати ось йому, Зай-чику-стрибайчику... Коли б не він...

Зайчик. Я що... Я тільки привів сюди, а врятував же ти Снігуроньку.

Мороз (обіймає Івасика). Спасибі тобі, хлопче. Кажи, що хотів би ти мати від мене? Які дарунки? Телесик. Нічого мені не потрібно.

Забудько (смикає за рукав Телесика, тихо йому говорить). Попроси прикрас до ялинки. У діда ж їх багато.

Телесик. Я дуже, дуже радий, що Снігуронька лишилася живою. А ми з Забудьком зрубаємо по ялинці та й підемо додому.

Снігуронька. Ні, ні. Додому йти не треба. Я прошу... Я дуже прошу тебе й твого товариша лишитись. Ми разом зустрінемо Новий рік.

Забудько. Телесику, лишаємось?

Телесик. Не можна. Вдома будуть турбуватися.

Входять батьки Телесика.

Марія. Телесику! Синочку мій!

Телесик. Мамо! Тату! (Біжить до них).

Андрій. Ну, ось і живий наш син, а ти все торочила мені про вовків.

Марія (помітила Забудька). І ти тут?

Забудько. Де Телесик, там і я. Ми з ним нерозлучні друзі.

Мороз. Я дуже радий познайомитися з вами і сердечно вам подякувать за сина. Він врятував мою онуку від злої Зміючки.

Мати. Від кого, кажете? Зміючки... А хто ж вона така? Телесик. Я дома поясню. Мамо! Тату! Дозвольте мені Новий рік зустріти ось тут, з Снігуронькою та її подружками. Снігуронька (до батьків). І вас запрошуємо лишитись. Всі. Залишайтесь. У нас буде весело.

Мороз. Зробите велику приємність не тільки моїй Снігуроньці, а й усім нам.

Андрій. Може, й справді, Маріє... Телесик (радісно). Лишилися... Лишилися... Забудько. А що, як Зміючка приведе сюди Бабу Ягу — костяну ногу?

Снігуронька. Не бійтеся. Дідусь і близько їх сюди не підпустить. Він дмухне на них холодом,— одразу втечуть.

Марія (оглядає ялинку). Яка ж вона рясна та красива! Хто ж ЇЇ прикрашував?

Сніжинки. Ми, Сніжинки.

— Ми прикрашали віти.

— Коли б іще свічок дістати.

Мороз. Не треба нам свічок, коли рясними зорями укрите небо.

Телесик. Зорями. Хіба ж дістанеш їх звідти? Мороз. Дістану! (Зводить руки догори, майнув ними в бік, до зелених віт). Ялинко лісова, зірками, барвами засяй!

Ялинка засвічується різнокольоровими вогнями.

Телесик. Ото диво! Яка ж вона красива! Яка чарівна!

Снігуронька. Подруженьки Сніжинки, чому ж ми стоїмо? (Підходить до Телесика). Ходімо танцювати разом з нами.

Телесик. Ходім! А де ж мій друг Забудько?

Забудько (стоїть у колі Сніжинок). Я вже тут. Танцювати люблю.

Мороз. Веселіться, діти, веселіться. Хай радісним і щасливим буде для вас Новий рік!

Музика. Дід Мороз виймає з торби подарунки.

Снігуронька (заспівує).

Ми легкі, як пушинки, Подруженьки Сніжинки.

Всі.

Давайте ж веселитися, Співать і танцювать, Адже ми тут зібралися Наш Новий рік стрічать.

Снігуронька.

Нам зорі-зоряниці Засвітять, мов сестриці.

З'являються Зміючка і Баба Я г а. їх ніхто не помічає, крім Діда Мороза Він дмухає на них, обдає холодом, виганяє геть. Яга свариться кулаком. Пісні і танці продовжуються.

Завіса

17

2 А, Щиян. т. 2

ДІЯ ДРУГА

В'ється ріка, обсаджена вербами та лозами. Удалині за лугом, на горбі, розташувалося село, а щ далі смугою простяглися дрімучі ліси. Спереду, праворуч,— тин, а на ньому глечики, горщики. Із-за тину визирають жовті шапки соняшників, красуються багряні, білі, фіалкові рожі. Чути сопілку. З хвірточки виходять з вудками Телесик і Забудько. В руках у Те-

лесика срібне весельце.

Телесик. Вудки взяв, а наживку маєш? Забудько. Наживку? Забув. Ти мене зажди, я швидко збігаю.

Телесик. Не йди нікуди. Поділюся з тобою. Я сьогодні ловитиму в'язів на зелений горох.

Забудько. Я теж хочу ловити в'язів. (Милується веслом). І хто тобі, Телесику, зробив таке гарне срібне веселечко?

Телесик. Еге, ти ще мого човника не бачив.

Забудько. Так я ж у тітки на хуторі гостював два тижні... То в тебе і човник є? А хто човника змайстрував?

Телесик. Весельце тато зробив, а човника ми майстрували вдвох... із татом.

До тину підходить мати Телесик а.

Марія Степанівна. Гляди ж, сину, як принесу сніданок та кликатиму тебе, то пливи до бережка, а як хто чужий гукатиме, то відпливай далі.

Телесик. Добре, мамо!

Марія Степанівна. Ну, ідіть же, мої любенькі хлоп'ятка, ловіть рибку і малу й велику. Ні пуху вам ні пера! (Знімає з тину глечик, горщик і зникає).

Забудько. А глянь-но, глянь, Телесику, яка рибка скинулася під вербою.

Телесик. Тут доброї риби нема. Хіба що разок закину, а потім попливемо на човнику в інші місця, де риба завжди ловиться. (Закидає вудку). Клює... Клює...

Забудько. Дивись, як поплавець шугнув у глибочінь.

Телесик. Окунь. А може, й щука. Підсікаю! (Витягає з води рибу, скрикує). Золота! Ніколи ще не ловив такої.

Забудько. Золота!

Голос рибки. Любий хлопчику, Телесику! Телесик (сторопів). Чуєш? Це вона... Це золота рибка промовляє людським голосом. Забудько. Втікаймо! Телесик. Зажди.

Голос рибки. Не лишай мене, Телесику, на піску. Без води, під палючим сонцем, я швидко помру. Згляньсь, вкинь мене в річку. Повік твоєї послуги не забуду. Може, і я тобі колись у пригоді стану.

Забудько. А може, це Баба Яга перетворилася в золоту рибку?

Рибка. Ні, я не Баба Яга — костяна нога. Я справжня золота рибка. Я щодня тебе, Телесику, на човнику бачу, знаю твою матір, батька, знаю друзів твоїх.

Забудько. А як же мене звати?

Рибка. Забудьком тебе звати, а ще є у вас друг Незнайко. Забудько. Правду сказала золота рибка. Що ж ми з нею будемо, робити?

Телесик (відчепив з гачка). А ось що... Пливи, золота рибко, куди хочеш, тільки на гачок більше не потрапляй. Рибка. Спасибі тобі, Телесику!

Телесик. Попливла. Бачив, як вона одразу поринула у глибінь.. (Глянув на небо). Ну, ось сонечко піднялось, а його і досі нема. Запізнимось на ранній кльов, то вже нічого не піймаємо. Мабуть, ходім до човника.

Виходять. З'являються Баба Яга і Зміючка. Яга. Попливли.

Зміючка. Я вже простежила... Знаю. В оцю пору завжди, а бува, що й на зорі вирушає Телесик по рибу. Я г а. Де живе — знаєш?

Зміючка. Знаю. (Показує). Оце над річкою його хата. Яга. Запам'ятаю.

Зміючка. Він, бабусю, хотів мене вбити. Він і вас лаяв, нахвалявся хату спалити, щоб і духу, каже, їхнього в лісі не було! Коли б тільки нам його піймати.

Яга. Піймаю.

Зміючка. А кару я сама придумаю для нього. Яга. Придумаємо разом. Зміючка. Хтось іде сюди.

Яга. Не люблю я людей. Ходімо сховаємося в лозах.

Виходять. Лине мелодія сопілки. З вудками, підсакою входить Незнайко.

Незнайко. Спізнився. Човника вже немає на причалі. Що ж, сам винен. Умовлялись зустрітися на сході сонця, а я так заснув... Нічого, половлю з бережка, а потім пройдусь по греблі, там добре ловляться окуньці. (Стає біля верби, закидає вудку).

Входить Орися з відрами на коромислі, ступає обережно, як всі сліпі.

О р и с я. Чи тут хтось є? Незнайко. Є.

Орися. Незнайко. По голосу тебе впізнала. Що ти тут робиш зраночку?

Незнайко. Рибу ловлю. А ти, Орисю, по воду прийшла?

Орися. Атож. Та боюся, щоб у річку не впасти.

Незнайко. Давай відра. (Забирає відра, черпає ними воду). Розсаду поливатимеш?

Орися. Розсаду я вже полила, а це для квітів. Ти любиш квіти?

Незнайко. Не знаю.

Орися. А я люблю... Дуже люблю... Вони моє темне життя скрашують... квіти...

Незнайко. Тобі не страшно ото самій у хаті жити?

Орися. Чого ж страшитися? До мене подружки ходять. Іноді провідує мене батько. Сьогодні теж обіцявся бути.

Незнайко. А хто тебе осліпив? Адже ти, Орисю, була зрячою?

Орися. Дівчини тієї не знаю. А трапилось це два роки тому. Пішла я до лісу по ягоди суниці. Уже глечик доверху назбирала, коли дивлюсь — виходить з кущів дівчина, посміхається до мене, а очі в неї, як у вовка, горять. Злякалась я, мовчу. А вона підійшла до мене: "Дай мені ягід!" Я дала жменю. Вона зразу їх в рот собі вкинула, ще просить: "Дай мені ягід!" Я знову дала. Вона втретє просить: "Дай мені ягід!" А я тоді їй і кажу: "Чому ти, дівчино, просиш у мене ягід? Дивись, скільки їх у траві

росте. Сама збирай". То вона дуже розсердилась, зірвала квітку, що зветься сліпотою, і бризнула росу з тієї квітки мені на очі. Одразу світ переді мною потемнів. Два дні я блукала в лісі, поки знайшов мене батько.

Незнайко. Ну хто ж вона, та дівчина лиха?

Орися. Не знаю. Вперше ото її в лісі тоді побачила.

Незнайко. А коли б знову довелося тобі з нею зустрітися, чи пізнала б її по голосу?

Орися. Пізнала б.

Незнайко. І ти ніколи тепер не побачиш світу сонця?

Орися. Маю надію побачити. Отож як засліпила мене дівчина, через кілька днів уночі приходить до нашої хати Баба Яга — костяна нога. "Я, — каже,— чула, що хтось затемнив твою дочку. Я зможу повернути їй зір, якщо ти підеш до мене наймитом".— "А на який строк і яка мені буде плата?" — запитує батько, а Баба Яга відказує: "Плати тобі не буде ніякої, а робитимеш у мене сім літ, робитимеш все, що звелю". Подумав батько та й питається в мене: "Орисю, ти зможеш сама вдома хазяйнувати?" Я кажу: "Зможу, таточку". Ото він і погодився стати наймитом, щоб тільки Баба Яга повернула мені зір. Два роки вже тато відробив, а ще робити йому лишилося п'ять літ. І ще п'ять літ бути мені незрячою.

Чути сопілку.

(Прислухається). Це пастухи так добре грають?

Незнайко. Не знаю.

Орися. Заговорилася з тобою. А працювати хто за мене буде? Ти вже набрав мені води?

Незнайко. Набрав. Ось твої відра, Орисю. (Допомагає їй почепити на коромисло).

Орися. Спасибі тобі.

Незнайко. Нема за що. Може, тебе, Орисю, на дорогу вивести?

Орися. Я тут дорогу сама добре знаю. Незнайко. Щось не клює риба. Піду, мабуть, до греблі. (Виходить).

Входить Зміючка.

Зміючка (до Орисі). Зажди, дівчино, зажди трохи. Орися (вражено). Що чую я? Той самий голос. Хто ти? Хто?

Зміючка (змінює голос). Я бідна дівчина, подорожня. Тутешніх країв не знаю. Йду вже два місяці ще й два дні до рідної матінки. Сонце припікає. Спрага мене мучить. Дай мені, дівчино, води напитися.

Орися. Не дам! Це ти... ти мене осліпила в лісі росою невидющою! Пізнала... Я тебе по голосу пізнала...

Зміючка (витягає з вузлика отруту, кидає у відра). Ще ти про мене згадаєш! (Втікає).

Орися (кричить). Люди! Ловіть її, ловіть... Тримайте... Вона... Та сама лиха дівчина... Я її пізнала...

Вбігає Кирило.

Кирило. Що трапилось, доню моя?

Орися. Тату… татоньку. Вона ось зараз була тут, біля мене.

Кирило. Хто? Про кого ти говориш?

Орися. Про дівчину, що осліпила мене. Я її по голосу пізнала.

Кирило. Доню моя, тобі, мабуть, вчулося, бо нікого поблизу немає. (Пройшовся в один бік, потім у другий). Ніде ані шелесне.

Орися. Втекла. Я, таточку, не помилилась. Я довіку той голос не забуду і пізнаю його завжди.

Кирило. Давай мені, Орисю, відра, та підемо додому. (Забрав відра, лишив дочці тільки коромисло).

Орися. Прикинулась бідною дівчиною подорожньою, що вже йде два місяці ще й два дні…

Виходять.

Лине здалеку пісенька, що її співають, мабуть, на лузі дівчата. З'являється Марія з вузликом, гукає.

Марія Степанівна.

Івасику-Телесику,

Приплинь, приплинь

До бережка!

Зварила тобі борщику

У глиняному горщику.

Ще дам тобі кашки,

Кільце ковбаски.

Приплинь, приплинь, Івасику,

Приплинь, приплинь, Телесику!

Голос Телесик а. Пливу, пливу я, матінко, пливу, пливу до бережка-а-а!

З'являється човник.

Марія Степанівна. А що, хлоп'ята, дуже їсти хочете?

Телесик. Дуже. Беріть, мамо, рибу, а я ще поїду, бо на хороше місце натрапили. (Дає в'язку риби).

Забудько. Беріть і мою до гурту.

Марія Степанівна. Ідіть же снідати.

Телесик. А ми там, мамо, поснідаємо, бо зараз у нас часу нема. Саме почався добрячий кльов. Несіть, смажте рибу, а ми ще зловимо.

Марія Степанівна (передає вузлик Телесику). Дивися ж, сину, як принесу обід та кликатиму тебе, то пливи до бережка, а як хто чужий гукатиме, то відпливай далі.

Телесик. Добре, мамо!

Відпливає човник. Марія Степанівна з в'язками риби виходить. З'являються Баба Яга і Зміючка.

Зміючка. Чули, бабусю, як вона його гукає?

Яга. Чула. (Подивилася в один бік, подивилася в другий). Хтось наче йде сюди. Ану поглянь, Зміючко, в тебе очі молодші.

Зміючка. Якийсь хлопчисько з вудками. Може, сховаємося в лозах?

Яга. Не треба ховатись. Гляну на нього.

Входить Незнайко з вудками.

. Не знаю, будеш такий мо-

А що, хлопче, ловиться риба?

Незнайко (недовірливо позирає на Ягу)

Яга. Ото рибалка. (Сміється). Чий же ти лодець?

Незнайко. Не знаю.

Яга. А як тебе звати?

Незнайко. Не знаю.

(Сміється). Ну...

Яга. Звеселив мене... Втішний хлопчина... ну, а куди ж ти... оце збираєшся йти?

Незнайко. Не знаю. (Хоче йти).

Яга. Стривай. Ще хочу з тобою поговорити.

Незнайко. Я людина зайнята. Нема часу з вами тут теревені розводити. (Рішуче виходить).

Яга. Втішний хлопчина. Простеж, де живе, щоб можна було його вкрасти. У хвилини журби він мене звеселятиме.

Зміючка. Піду... Простежу за ним.

Яга. Ні, Зміючко, ти ще мені тут потрібна.

Зміючка. Для чого, бабусю?

Яга. Очі в тебе молодші. Ану поглянь, чи далеко відплив на своєму човні Телесик?

Зміючка (підходить до верби, дивиться на ріку). Бачу його човен за лозами.

Яга. Зараз він причалить до оцієї ось верби, а ми його тут і вхопимо.

Зміючка. Бабусю, обох їх... Обох треба взяти. Забудько на мене аркан накидав. Я не хочу йому прощати, я хочу його теж карати.

Яга. Вартуй, щоб ніхто сторонній сюди не зайшов. Зміючка (зорить на всі боки). Нікого нема, бабусю. Яга (підходить до ріки, гукає товстим голосом).

Івасику-Телесику, Приплинь, приплинь До бережка! Зварила тобі борщику У глиняному горщику, Дам грудочку кашки, Ще й кільце ковбаски. Приплинь, приплинь, Івасику, Приплинь, приплинь, Телесику!

Голос Телесика. Чую, чую, то не матінка промовляє. У моєї матінки голос тонкий та дзвінкий. Пливи, пливи, човнику, далі. Пливи, пливи, човнику, далі.

Яга. Ану ти, Зміючко, його погукай!

Зміючка (гукає).

Телесику, Івасику, Приплинь, приплинь, Дам тобі їсти...

Яга. Та не так же, не так промовляєш... Зміючка (ніяковіючи позирає на Бабу Ягу).

Синку, синку Івашечку, Припливи, припливи, їсти тобі дам горщику, В полив'янім борщику...

Яга. Що ти верзеш? Якого горщику? Що це за полив'яний борщик? Куряча в тебе пам'ять. Повторюй за мною.

Івасику-Телесику, Приплинь, приплинь До бережка! Зварила тобі борщику.

Зміючка. Зварила тобі горщику.

Яга (сердиться). Якого горщику? Борщику, борщику!

Зміючка (розгублено).

Борщику, а не горщику В полив'янім борщику.

Яга (люто). Борщику! Борщику! У глиняному горщику.

Зміючка. У глиняному...

Яга.

Дам грудочку кашки, Кільце ковбаски.

Зміючка. Кільце ковбаски. Яга. Приплинь, приплинь, Івасику! Зміючка. Івасику... Яга. Приплинь, приплинь, Телесику! Зміючка. Телесику!

Голос Телесик а. Чую, чую, то не матінка промовляє. У моєї матінки голос тонкий та дзвінкий. Пливи, пливи, човнику, далі. Пливи, пливи, човнику, далі.

Яга (люто ходить по березі). Не слухатись? Не коритися? Я ж тобі зараз покажу, кляте хлоп'я, на що здатна Баба Яга — костяна нога. (Дістає перстень). Це перстень не простий — чарівний. (Зводить руки догори). Хай буде тьма!

Одразу настає тьма. Проноситься буря. Спалахують блискавиці, гримить грім. З річки долітають розпачливі голоси: "Рятуйте... ряту-у..." і затихають.

Втихомиртеся, вітри... Ясне сонце, засяй!

Зникає тьма. Яга стоїть біля верби, дивиться на річку.

Зміючка. Бабусю, що ж ви наробили. Адже Телесика треба було взяти живим, а ви, мабуть, його потопили.

Яга. Так йому й треба! (Приклавши руку до лоба, зорить на річку). Невже справді потопила? Про іншу кару я думала для нього. Ану поглянь, Зміючко, в тебе очі молодші. Видно на річці човен?

Зміючка. Ні, не бачу на річці човна. Напевне, потопили. Я чула... То ж, мабуть, хлопці кричали: "Рятуйте!" Ріка глибока, повноводна, бистра. Треба бути добрим плавцем, щоб випливти з такої течії.

Яга. Перевірю зараз. (Гукав).

Івасику-Телесику,

Приплинь, приплинь

До бережка!

Зварила тобі борщику

У глиняному горщику.

Дам грудочку кашки,

Кільце ковбаски.

Приплинь, приплинь, Івасику,

Приплинь, приплинь, Телесику!

Зміючка. Не відповідає.

Яга. Значить, втопилися.

Зміючка. Дивіться, бабусю, сюди біжить...

Яга. Хто?

Зміючка. Телесикова мати. Яга. Сховаймося в кущах.

Виходять.

Вбігає стривожена Марія Степанівна.

Марія Степанівна (оглядаючи річку). Нема... Не бачу на воді човника.... Буря ж знялася раптово, страшна буря. (Гукає).

Івасику-Телесику, Приплинь, приплинь До бережка!

(Прислухається. Не чути голосу Телесика, а чути сопілку). Не відповідає... Невже... Синочку мій... (Гукає знову).

Івасику-Телесику,

Приплинь, приплинь

До бережка.

Зварила тобі борщику

У глиняному горщику.

Дам грудочку кашки,

Кільце ковбаски.

Приплинь, приплинь, Івасику,

Приплинь, приплинь, Телесику!

Голос Телесика. Чую, чую голос тонкий та дзвінкий. Я, матінко, припливу пізніше, бо зараз у нас рибка ловиться і мала й велика.

Марія Степанівна. Живий!.. Живий мій синочок. (Гукає). Івасику-Телесику, лови рибку і малу й велику. Я до тебе пізніше прийду. Чи ти чуєш мене, Івасику?

Голос Телесика. Чую, матінко, чую.

Марія Степанівна. Ну й добре. Тепер я спокійна. Наче важкий камінь зняли з моїх плечей. Піду знову поратись на городі. (Виходить),

Входять Яга і Зміючка.

Зміючка. Ви чули, бабусю? Телесик живий!.. Чули? Яга. Чула.

Зміючка. Невже до вечора нам доведеться його ждати?

Яга. Не доведеться. В мене ще є інші справи. Мушу впоратися з цим хлопчиськом раніше.

Зміючка. Ви щось придумали, бабусю? Яга (ходить, нервується). Думаю... думаю... Зміючка. Може, ще раз його погукати? Яга. Не треба.

Зміючка. Бабусю, дивіться... Яга (спинившись). Ну? Зміючка. Телесиків батько йде сюди. Яга (зраділо). Він, здається, коваль? Зміючка. Коваль. А що?

Яга. Сідай біля мене й запам'ятай. Ми з тобою немовби подорожні, дуже бідні люди. Стомилися, відпочиваєм.

Входить коваль з казанком у руках.

Андрій Петрович. Здрастуйте, люди добрі! Яга. Здрастуй, голубе, здрастуй, ковалю. Коваль. Здалеку йдете?

Яга. Ой здалеку. Люди ми нетутешні, люди бідні. По світі блукаємо, кращої долі собі шукаємо.

Коваль. А чи знаєте ви, де ваша доля перебуває?

Яга. Знаємо. Йти треба до синього моря, перебратися через ріки шумливі, обминути провалля глибочезні, перетнути три ліси густі, дрімучі. А тоді перед очима постане гора крута, висока. За тією горою і лежить наше щастя, тільки підступитися до нього неможливо.

Коваль. А чому ж неможливо?

Яга. Треба голос мати тонкий та дзвінкий, тоді дівчина-красуня, що зветься щастям, той голос почує, пробудиться від сну і звелить горі розсунутись надвоє... Коли б мені голос тонкий та дзвінкий.

Андрій Петрович. За цим діло не стане. Яга. Невже зможеш такий голос мені скувати? Андрій Петрович. Зможу.

Яга. Але ж я бідна старчиха, подорожня, грошей не маю, щоб тобі заплатити.

Андрій Петрович. Не треба мені плати. Чому добрій людині не допомогти?

Яга. Ой спасибі ж тобі, ковалю. Добре серце маєш. А коли ж можна буде прийти до твоєї кузні?

Коваль. Хоч і зараз. Ось тільки я води зачерпну, та й підемо. (Набирає воду).

Яга (до Зміючки). Жди мене тут, я скоро повернусь. Зміючка. Ждатиму.

Коваль і Яга виходять.

(Спинившись біля куща лози, робить дивовижні рухи, потім зламує кілька дубців, сідає під вербою, починає плести з них вінок). Може, він мені знадобиться.

Входить Незнайко. Не помічаючи Зміючки, закидає вудку.

Де ж твоя риба, хлопче?

Незнайко (здригнувся). Це ти й досі тут? А де ж баба? Зміючка. Пішла до кузні. Незнайко. А ти що тут робиш? З м і ю ч к а. Не бачиш? Вінок плету.

Незнайко. Хто ж із лози вінки плете? Нарвала б квітів. Зміючка. Для мене і цей буде гарний. А ти й досі нічого не піймав?

Незнайко. Не знаю.

Зміючка. Хочеш, я одразу ж твоєю вудкою спіймаю окуня. Хочеш?

Незнайко (недовірливо). Окуня?.. Хіба ти вмієш рибалити?

Зміючка (бере з його рук вудку). Ставай ось тут, біля верби, щоб тобі було видніше.

Незнайко. Еге, хіба я знаю, хто ти така? Під цією вербою страшна глибина.

Зміючка. Ну то й що?

Незнайко. Може, ти хочеш штовхнути мене в річку, а я плаваю погано.

Зміючка. Для чого ж мені тебе штовхати? Ну, для чого? Подумай сам.

Незнайко. Не знаю. Очі в тебе негарно світяться. Зміючка. Не бійся, я дівчина добра, я тобі зараз окуня спіймаю. Ставай біля верби.

Незнайко. Ну, ось і став уже.

Зміючка закидає вудку, встромлює кінець вудлища в землю, а сама повторює дивовижні рухи.

А це що ти робиш?

Зміючка. Окунів скликаю. Незнайко (здивовано). І підпливуть? Зміючка. Дивись.

Незнайко (ще більше дивуючись). Клює... Ото диво! Зміючка. Бачиш, бачиш, як шугонув твій поплавець у глибину?

Незнайко. Та підсікай же, підсікай! Зміючка (витягає рибину). Окунь? Незнайко (здивовано). Окунь.

Зміючка. Знімай же його мерщій!

Незнайко. Ого, аж куди проковтнув гачок. Ну, нічого, зараз вийму. (Порається біля рибини і не помічає, як Зміючка підкрадається до нього з лозяним вінком, несподівано одягає 7ой вінок на його голову).

Зміючка. Ага, піймався, хлопче. Зараз сон міцний склепить твої повіки. Ти засинаєш... Ти вже спиш.

Незнайко схиляється біля верби з вінком на голові. З'являється Баба Яга.

Яга (позирнувши до верби). Упоралась? Зміючка. Спить.

Яга. Хвалю. Моя наука пригодилася тобі. Зміючка. А що ж коваль,— чи все зробив як слід? Яга. Зробив. Тепер уже Телесик не промине моїх рук. Тепер уже я його спіймаю! (Гукає тонким голосом).

Івасику-Телесику,

Приплинь, приплинь

До бережка.

Зварила тобі борщику

У глиняному горщику,

Дам грудочку кашки,

Кільце ковбаски.

Приплинь, приплинь, Івасику,

Приплинь, приплинь, Телесику!

Телесик (озивається). Чую, чую голос тонкий та дзвін-кий. Пливу, пливу до бережка-а-а...

Яга. Поглянь, у тебе очі молодші, чи ж пливе? Зміючка. Бачу. Пливе.

Яга. То заховаймося ж, щоб він нас не помітив. Нехай вийде з човна, а вже на березі нікуди від нас не втече.

Ховаються. Яга в один бік, Зміючка — в другий. Чути пісеньку, що її співають Телесик і Забудько.

Телесик (заспівує).

Ми хороші хлопці, Юні риболовці, Пливемо на човнику В тихих берегах.

Разом.

Гей, срібне весельце Радує нам серце, Відблиском грайливим Іскриться в очах!

Телесик.

Ми сміливі хлопці, Юні риболовці,

Не злякались зливи, Відігнали страх.

Разом.

Гей, срібне весельце Радує нам серце, Відблиском грайливим Іскриться в очах!

Телесик.

Грозам не скорились, Бурі не вклонились, В грудях жар гарячий Ще. в нас на зачах.

Разом.

Гей, срібне весельце Радує нам серце, Відблиском грайливим Іскриться в очах!

Підпливає човник. Першим виходить з нього на берег Телесик, а за ним

Забудько.

Телесик. А де ж моя мати? Чув же я її голос тонкий та дзвінкий. (Озирається, помічає біля верби Незнайка, підходить до нього). Спить... Але для чого одів він цей вінок з лози? Хіба від сонця?

Забудько. А ти скинь його.

Телесик (знімає вінок, кидає на воду).

Незнайко прокидається.

Ей ти, соня. Спиш біля верби. А хто ж за тебе рибу ловитиме?

Незнайко. Не знаю. (Здивовано оглядає товаришів). А де ж вона?

Телесик. Хто?

Незнайко. Дівчина, що вінок мені на голову одягла. Адже від того я заснув.

З одного боку до хлопців підкрадається Зміючка, аз другого — Баба Яга. Хлопці їх не помічають.

Телесик. Про яку дівчину ти говориш?

Незнайко. Не знаю. Ось тут вона була.

Яга (кричить). Піймала! Нікуди ви тепер не втечете!

Незнайко. Та сама дівчина...

Телесик. Зміючка?!

Яга (сміється). Онуку мою пізнав. А мене знаєш? Я Баба Яга — костяна нога.

Телесик. Друзі, будемо битися з Ягою!

Яга. Зі мною битися? Я ж вам зараз доведу, на що здатна Баба Яга — костяна нога. (Виймає перстень). Це перстень не простий, це перстень чарівний. (Змахнула ним). Хай буде тьма! Хай чорні лебеді прилинуть до мене на послугу!

Настає тьма. Вітер. Крають темряву блискавиці, чується рокотання грому. Музика. І коли знову з'являється світло, ні Баби Яги, ні Зміючки, ні хлопців нема. На березі стоять батьки Телесика.

Андрій Петрович. Де він? Де наш синок Телесик?

Марія Степанівна. Дивись у небо... Чорні лебеді шугонули в сизу хмару... На лебеді Телесик... Синочку мій, дитя моє дороге... Не вберігся... Пропав... Навіки пропав.

Андрій Петрович. Не плач, Маріє! Сльозами горю не пособиш. Я щось придумаю... Я визволю Телесика з неволі! Ви-зволю!

Музика. Завіса

ДІЯ ТРЕТЯ

Дрімучий ліс. У глибині сцени піч. Праворуч ґанок, оповитий хмелем. На приступцях ґанку сидить Зміючка, розчісує довге волосся. Перед вікнами хати ростуть дивовижні квіти. Входить Баба Яга у святковому вбранні.

Яга (до Зміючки). Де була?

Зміючка. До синього моря літала на чорних лебедях, в чистій воді купалася, на високих хвилях плавала. Яга. Покажи ліву руку.

Зміючка. Нащо? (Показує і раптом зіщулюється, злякано дивиться на Ягу).

Яг а. Де мій перстень чарівний?

Зміючка (падає навколішки перед Ягою). Змилуйтесь. Я перстень чарівний у синьому морі загубила.

Яга (ходить люта). Мій найдорожчий скарб взяла на кілька днів поносити і загубила. О прокляття! Що ж я робитиму тепер без чарівного персня? Він силу давав моїм чарам, скликав вітри і грози. Як могла ти з таким перснем у воду лізти?

Зміючка. Забула скинути... Змилуйтесь, бабусю.

Яга (спинилась). Щастя твоє, що я сьогодні іменинниця. Тяжка твоя провина, та я прощаю...

Зміючка (обіймає Ягу). Яка ви добра! Яке серце у вас незлобиве й великодушне...

Яга. Слів таких не люблю. Розчулюєш мене. Для чого? (Озирнулася навколо). Не бачу Забудька. Зник кудись Незнайко. Нероби! Гультяї! Дарма лише їх годую, а користі від них не маю.

Зміючка. Бабусю, а коли ж ми для Телесика придумаємо кару?

Я г а. Я вже придумала сама. Зміючка. Яка ж то має кара йому бути?

Яга. Скажу пізніш. А поки що нехай прикутий ланцюгами так і стоїть біля крутої скелі. У Кирила ти була? Зміючка. Була. Обіцяв скоро прибути.

Входять Забудько і Незнайко. У Забудька лантух за плечима, у Незнайка кошик у руках.

Чи все зробили, що я вам загадала? Незнайко. Не знаю.

Зміючка (до Незнайка). Показуй свій кошик. (Зазирає). А де ж пшоно? Я ж веліла принести та зварити кашу. Забудько. А ми його роздали. Яга. Кому?

Забудько. Горобцям. Ми вийшли, а по дорозі стрибають горобчики: "Цвірінь! Цвірінь!" То ж вони просять: "Покинь! Покинь!"

Яга. І ви кинули пшоно горобцям? Забудько. Кинули. Незнайко. Не знаю. Зміючка. А м'яса на борщ взяли? Незнайко. Не знаю. Яга (грізно). Як то не знаєш? Забудько. Взяли. М'яса взяли. Зміючка. Де ж воно?

Забудько. Кинули собакам, щоб вони на нас не гавкали.

Яга. Лиха година мені з отакими робітниками. Чи вас голодом морити, чи вас у річці втопити, несусвітніх дурнів. Чи справді ви дурні, чи тільки удаєте з себе...

Незнайко. Не знаю.

Забудько. Дурні... Ми, бабо, з ним несусвітні дурні! Зміючка. Ти б же покришив на шматочки, а я б юшки зварила.

Забудько. Добре, ми покришимо. Яга. Зміючко, зайди на хвилинку до хати.

Виходять.

Незнайко (стежить за другом, який витягає з лантуха свиту). А це що?

Забудько. Хіба не бачиш? Свита.

Незнайко. Та й що гадаєш з нею робити?

Забудько. Кришитиму її зараз. Нехай думає Яга, що ми справді з тобою дурники, за нами не так пильно стежитимуть, і ми звідси втечемо.

Незнайко. Тоді криши.

Розстеляють свитку, починають її удвох шматувати. З'являється Зміючка,

Зміючка (здивовано). Що ви робите? Забудько. Кришимо. Зміючка. От дурні! Та хіба ж це м'ясо? Забудько. А ти ж казала кришити.

Зміючка. Бабусину свиту? Вона ж як дізнається — повбиває вас зразу. (Вирвала з рук у них рештки свити, оглядає її. Свита куца, кумедна). Ви б же повісили її на жердку.

Забудько. Я забув.

Незнайко. Я не знаю.

Зміючка. А що ж ви мені принесли на полудник? Незнайко. Не знаю.

Забудько. Тобі? (Виймає віхоть сіна, дає Зміючці). Ось твій полудник. їж!

Зміючка. Ой дурню, дурню! Та чи ж люди їдять сіно? Це худобі давав би.

Забудько. Хіба не забудеш тут, кому що давати.

Зміючка. Я просила вас принести макітру з варениками.

Забудько } (разому Принесли. Незнайко)^ ' у Зміючка. То давайте ж.

Забудько (витягає з лантуха макітру, а в макітрі... кошеня). На, їж!

Зміючка. Ой дурні! Несусвітні дурні! І де ви вродилися отакі?

Незнайко. Не знаю. (Викидає кошеня за хату).

Зміючка. Візьміть пилку та спиляйте сухого дуба, наколіть дров і нікуди не відлучайтеся, доки я вас не покличу. Ідіть робіть, що вам загадую.

Забудько. Хлопці ми підневільні... Ходім, Незнайко!

Незнайко. Ходім, Забудько.

Виходять.

Зміючка. Дізнається Баба Яга, що свиту її пошматовано,— ще й мені перепаде... Краще заховаю її кудись. (Ховає свиту).

Входить Яга.

Яга. А що, прийшов уже наймит Кирило? Зміючка. Іде. Ось він іде.

Входить Кирило.

К и р и л о. Ви кликали мене, Бабо Яго?

Яга. Кликала. Хочу нову роботу тобі загадати.

Кирило. Слухаю.

Яга. Піди у стадо, забий сто пар волів, вичинь шкіри, буду я з них майструвати корабель.

Кирило. Та хіба ж із шкір майструють кораблі? На корабель потрібна деревина.

Яга. Без тебе знаю. Я хочу на дно морське опуститися, щоб знайти чарівний перстень. Вибери сто пар волів найкращих.

Кирило. Добре. А м'ясо куди дівати?

Яга. Що сама з'їм, а що моїм друзям роздам, Вовкам-сі-романцям. Бистрих Яструбів нагЬдую, Лисицю-сестрицю почастую, ще і в діжках засолю.

Чути гавкання собак.

Що там за гість?

Зміючка. Дівчина... Якась дівчина йде сюди.

З'являється Орися.

Кирило. Доню моя... Орисю!

Орися. Тату! Яка я рада! Ой, яка ж я рада, що розшукала вас.

Кирило. Як же ти потрапила сюди? Хто тебе провів?

Орися. Дівчина мені зустрілася в лісі. Я запитала у неї дорогу до хати Баби Яги.

Яга. Де моя хата, того ніхто не знає, крім моїх друзів вірних. Ти говориш неправду.

Орися. Ні, я кажу правду. Снігуронькою мені та дівчина назвалася. Така люб'язна, добра. Оце ж вона і привела мене сюди.

Кирило. Щось трапилося вдома?

Орися. Татусю, ви, певно, пам'ятаєте той день, коли у селі, біля річки, я пізнала ту дівчину, що мене осліпила. Я довіку той голос не забуду. Прикинулась тоді вона подорожньою, попросила води напитися...

Кирило. Не доберу, для чого ти мені це все розповідаєш?

Орися. А для того, що вона мені у відра кинула страшної отрути, бо коли я полила водою квіти, на третій день вони стали чорні, мов земля, а на четвертий згоріла наша хата.

Кирило (здивовано). Хата!.. Наша хата...

Зміючка (торжествуючи). Я так і знала, що згорить.

Орися (здригнулася). Що чую я? Татусю... Той самий голос.

Кирило. Доню, ти, певне, обізналась.

Орися (гаряче). Ні, тату, ні... Не обізналась. Це вона, вона мені у лісі... Вона у відра кинула.отрути.

Кирило. Скажи, Зміючко, дочка моя... говорить правду? Не крийся.

Зміючка (визивно). А я й не криюсь. Росою з квітки сліпоти я бризнула їй в очі.

Кирило (гнівний кидається на Зміючку). Уб'ю!

Яга (схопила кулак наймита). Спинися і слухай, що говоритиму. Нікому я не дам скривдити онуку.

Орися. Таточку... Не займайте її. Ходіть звідси. Тут недобрі люди живуть. Я їх боюся, боюсь! Таточку, де ви?

Кирило. Я тут, біля тебе, доню. (До Яги). Ти, Бабо Яго, знала, що твоя онука вчинила такий жорстокий злочин над моєю дочкою?

Яга. Знала.

Кирило. І, знаючи, взяла мене до себе в найми? Робив два роки чесно, сумлінно, робив на моїх лютих, смертельних ворогів...

Яга. Опам'ятайся, наймите! З ким розмовляєш так?

Кирило. Дочку... Єдину мою радість... Єдину втіху затемнили, а я, одурений батько, пішов робити наймитом, надіявся, вірив, що доньці моїй буде повернено зір.

Яга. На дні синього моря росте така квітка чарівна, що на своїх пелюстках променистих цілющу росу має. Та хіба ж можна ту квітку дістати? Подумай сам.

Кирило. Значить, нема надії?

Яга. Нема. Довіку їй бути сліпою!

Орися. Довіку...

Кирило. Що ж, і з сліпою донечкою ми якось проживемо на світі. Але ти, Бабо Яга — костяна нога, запам'ятай: два роки я робив у тебе, і жодної копійки ти не сплатила за мою важку працю. Прощаю тобі навіть це, але не можу я простити...

Яга (люто кричить). Досить! Терпець мені увірвався! Ти розгнівив мене, і я тобі скажу: тільки з моєї волі можна вийти звідціля, бо той, хто потрапить у мої володіння,— назад уже не повертається.

Орися. Тату! Таточку, де ви? Боюсь...

Кирило. Ні, Бабо Яго, по-твоєму не буде! (Кидається на неї, починається бійка).

Орися. Тату! Татусю...

Зміючка (схоплює Орисю, б'є її дубцем по руках). Сиди. Сиди отут на місці.

Яга (переможно). Ну, ось і впоралась з тобою, Кожум'яко. А щоб надалі ти мені коривсь...

Кирило. Не діждеш... Не коритимусь!

Яга. Примушу!

Орися. Тату... Боюсь... Боюся... Де ви? Яга. До темниці відвести їх. Три дні їм не давати ані хліба, ані води!

Зміючка (бере меч). Забирай свою дочку, й ходімо! (Ви* водить їх).

Яга (глянула на сонце). Пора вже й гостям прибувати. Загавкали собаки.

Хто ж це буде моїм першим гостем? (Розглядає). Ведмідь...

Входить Ведмідь.

Ведмідь. Ну, ось і прибув я. Здрастуй! Вітаю! Яга. Друже мій дорогий, рада тебе бачити в себе. Ведмідь. Скільки вже разів на віку твоїм ранкова зоря займалася?

Яга. Так багато, що й не злічити. Ведмідь. Сто літ маєш? Яга. Дев'яносто дев'ять.

Ведмідь. З вигляду ще міцна. Житимеш довго.

Собаки спочатку гавкають, потім боязко виють. Входить Зміючка.

Ростеш?

Зміючка. Росту. Ведмідь. Ну, рости.

Яга. І кого це мої пси так злякалися? Ану глянь, Зміючко, в тебе очі молодші.

Зміючка. Прибули Вовки-сіроманці, а разом з ними й Лисиця-сестриця.

Яга. Добре.

Зміючка. Бачу ще Яструбів... Он вони з-за лісу на стежку сіли...

З'являються гості.

Вовки (завиваюча). Ми вовки. Гау! Гау! Гау! Довгого життя на многі літа бажаємо. Гау! Гау! Гау!

Яга. Спасибі вам, друзі мої вірні, гості любі. Сідайте!

Вовки всідаються.

Лисиця. Я так поспішала, так поспішала, щоб тебе, моя сестрице, привітати. (Цілує Ягу). Ти ще така молода, гарна собою. І постать у тебе струнка, і очі сяють, мов зорі в небі. Як хотіла б я в твої літа хоч трішечки бути схожою на тебе.

Яга. Спасибі тобі, Лисице-сестрице, на добрім слові. Твою приязнь ціную, шаную твій розум, дружбою з тобою перед усіма горджусь.

Яструби (говорять швидко, рубано, махаючи крильми). Ми покрили відстань не малу, вітаємо тебе, Баба Яга — костяна нога. Сто літ тобі жить! Сто літ тобі їсти й пить! І горя не знати, і нас, Яструбів, не забувати!

Яга. Не забуду вас, дорогенькі Яструби, не забуду. Ще немає моєї куми Сови-нічниці, але вона обіцяла прибути, як місяць зійде.

Входять Забудько і Незнайко, витирають спітнілі обличчя.

Забудько. Ну, все. Роботу скінчили. Можна йти відпочивать?

Помітили гостей, сміливо їх розглядають.

Ведмідь. Оце і є ті молодці, що ти мені, Яга, про них розповідала? Хто ж із них Івасик-Телесик?

Яга. Телесик стоїть біля скелі, прикутий ланцюгами. (До Зміючки). Піди скажи, хай розкують ланцюги і приведуть його сюди. Я вам, любі мої гості, покажу хлопця, що ні в чому не схотів мені коритися.

Зміючка. Все буде зроблено, бабусю, як ви звеліли. (Виходить).

Забудько. А нам теж можна йти?

Яга. Заждіть. Я, любі мої гості, хочу вас потішити сьогодні. Ось гляньте на них. Це в мене дурники. Ось ти, Незнайко, скажи: чим коней годують?

Незнайко. Не знаю.

Яга (до Забудька). Що скажеш ти, Забудько? Забудько. Коней? Чим годують коней? Та сметаною.

Загальний сміх. Із-за лісу підводиться місяць. Гавкають собаки.

Яга. Місяць зійшов. Певне, моя кума Сова-нічниця прилетіла. Так і є.

З'являється Сова.

Сова (говорить так, немов плаче мале дитя). Я прилинула до тебе, кума Яга — костяна нога. Я бажаю тобі здоров'я, щастя, довголіття...

Яга. Рада я, що ти прибула мене поздоровити.

Сова. Я вітаю гостей! У-а-а! У-а-а! У-а-а! (Вмощується на пеньку).

Забудько. Уже нам можна йти? Яга. Заждіть.

Входять Зміючка і Телесик. Ось він, непокірний Телесик!

Гості оглядають його з зацікавленням. Телесик тримається сміливо, незалежно, гордо.

Телесик. Що тобі від мене потрібно?

Яга. Хочу в тебе дещо спитати та послухаю твою відповідь, а тоді, може, на волю відпущу, а може... Телесик. Що "може"?

Яга. Скараю тебе на смерть, коли загадок моїх не відгадаєш.

Незнайко. Пам'ятай, ми тебе у біді не покинемо. Яга. Що? Роздумуєш? Боїшся?

Телесик. Не боюсь. Загадуй свої загадки. Я згодний.

Яга (бере на ганко$і сито). Ось тобі десяток варених яєць, посади на них квочку, та щоб вона за одну ніч вилупила курчата, вигодувала, щоб ти зарізав трьох, спік мені на снідання. Не зробиш цього — буде тобі смерть.

Забудько (лячно). Що ж ти будеш робити?

Незнайко. Хіба ж можна таке загадувать?

Телесик (підійшов до ганку, взяв горщик). Каша... Пшоняна каша.

Яга. Ну і що ж?

Телесик. Виори, Бабо Яго, поле, посій на ньому оцю кашу, і щоб вона за ніч виросла просом, поспіла на ниві, і щоб ти теє просо скосила, змолотила, натовкла пшона годувати ті курчата, що я їх маю тобі подавати на снідання.

Яга (нервує). Ще тобі загадку загадаю. (Зриває під вік-ном стеблину льону, дає Івасикові). Візьми оце стебло льону, вимочи, висуши, побий, потіпай, напряди й витчи мені до ранку сто локіт полотна.

Гості. Оце придумала Яга!

— Сто локіт полотна з однієї стеблини.

— Цікаво, що ж він їй відповість? Незнайко. Пропали ми... Всіх нас вона згубить... Телесик. Не бійся, друже. (Виймає з кишені складаний

ніж, одрізає тоненьку гілочку з дерева, підносить до Яги). Оце даю тобі, Бабо Яго, гілочку. Зроби мені з неї до ранку гребінку і днище, щоб було на чому прясти льон.

Яга (поламала гілочку, кинула геть). Загадаю тобі ще третю загадку.

Телесик. Останню?

Яга. Останню. (До гостей). Любі мої гості! Коли не виконає він мого веління, що йому зробити? Всі. Вбити його, вбити!

Яга (до Телесика). Чув, що мої друзі сказали? Телесик. Чув.

Яга. Сьогодні вранці моя онука Зміючка в морі купалася й загубила перстень чарівний. Дістань мені той перстень із дна морського, і я відпущу тебе й товаришів твоїх на волю.

Пожвавлення серед гостей.

Гості. Задумався.

— Не дістати...

— Хіба ж можна з морського дна...

— Той перстень там і пропаде. Телесик. А як же до синього моря дістатися?

Яга. На чорних лебедях... Вони онуку мою на своїх крилах носили. Вони вкажуть місце, де Зміючка купалася. Тільки я тебе нікуди не відпущу.

Телесик. А хто ж полетить на чорних лебедях?

Яга. Маєш друзів, хай вони і летять.

Телесик. Ти, Забудько, пам'ятаєш? Колись ми з тобою вдвох золоту рибку піймали. Може, вона нам у пригоді стане.

Забудько. Розумію... Я згоден летіти.

Незнайко. Хоч і страшно мені, та заради дружби я на все згодний.

Телесик. Викликай, Бабо Яго, чорних лебедів. Яга. Хай ідуть хлопці до озера, тричі свиснуть — і до них з'являться лебеді.

Забудько. Прощай, Телесику! Незнайко. Прощай.

Телесик. Все робіть, що буде в ваших силах. Ні пуху вам ні пера!

Незнайко і Забудько виходять.

Зміючка (тихо до Яги). Бабусю, а що мені загадаєте? Яга. Забула хіба? У хаті з тобою розмовляла. Зміючка. Згадала. Все буде зроблено так, як ви звеліли.

Яга (до гостей). Любі мої гості, друзі мої, чи маєте бажання оглянути нове озеро і сад, що його посадили мої раби? Бач, забула вам похвалитись новиною. Адже я почала для себе будувати кришталевий палац. І разом з вами, любі мої гості, збираюся в нім справляти своє століття. Ходіть, оглянемо будову.

Гості. Чули? Не звичайний палац — кришталевий.

— Веди, Яга, показуй нам всі свої багатства.

Чути тройчастий свист. Через хвилину в небі пролітають лебеді. На одному з них Забудько, на другому — Незнайко,

Яга. Полетіли... Та чарівного персня все одно з морського дна їм не дістатиі (До гостей). Завернемо ось на цю стежку.

Виходять.

Зміючка (до Телесика). Ходім зі мною. Телесик. Куди? Зміючка. По дрова.

Виходять.

З'являється Зайчик-стрибайчик, озирається, когось гукає. Зайчик. Іди ж но, йди, не бійся. Тут нікого нема. Входить Снігуронька.

Снігуронька. Колись Телесик врятував мені життя. Настав час за добро відплатити добром. Я мушу все зробити, щоб визволити його звідціля.

Зайчик. Ідуть. Сховаймося.

Ховаються.

Зміючка і Телесик вносять по оберемку дров, кладуть біля печі.

Телесик. А навіщо тобі стільки дров? Зміючка. Будемо для гостей вечерю готувати. Розпалюй піч.

Телесик (відколює тріски з сухого поліна, кладе їх у піч).

Зміючка добуває вогонь. Горить-розгоряється полум'я.

Сухі дрова горять добре.

Зміючка. Принеси мені лопату, ту, що хліб саджають у піч.

Телесик. А нащо тобі лопата? Тіста ж нема. (Виходить). Зміючка. Він, дурний, навіть не підозрює, що сам зараз буде в цій печі пектись.

Входить Телесик з лопатою.

Телесик. Не розумію, для чого вона тобі потрібна? Зміючка (ласкаво). Сідай, Телесику, на лопату, я тебе трошки погойдаю.

Телесик. Так я ж не вмію, як його тут сідати. Зміючка. Та вже сідай. Телесик (поклав праву ногу). Так? Зміючка. Ні, зовсім сідай.

Телесик (поклав голову). Може, так? З м і ю ч к а. От же який ти нетямущий! Зовсім сідай. Телесик (поклав ліву ногу). Ось так? Зміючка (сердиться). Та ні ж бо, ні! Не так. Телесик. То покажи мені, як треба сідати, бо я не знаю. Зміючка. Зараз покажу. (Вмощується на лопату, а Телесик її — в піч).

Телесик. Мене хотіла спекти... Печися ж тепер там сама! Вбігають Снігуронька і Зайчик.

Снігуронька. Ой Телесику. Ми все бачили. Залишатися тобі тут не можна.

Телесик (радісно). Снігуронька? Зайчик-стрибайчик! Та звідки ви взялися?

Снігуронька. Часу в нас мало... Збирайся!

Телесик. Куди?

Снігуронька. З нами. Ми знайшли потайний хід. Ми виведемо тебе звідси на волю. Поспішай, кожна хвилина дорога. Телесик. Як же я можу своїх друзів лишити? Снігуронька. А де вони?

Телесик. Зміючка в синьому морі купалася, загубила чарівний перстень. Полетіли мої друзі той перстень із дна морського діставати. Вся надія на золоту рибку.

Снігуронька. Золоту рибку...

Телесик. Хіба ти її знаєш?

Снігуронька. Ми знаємося з нею давно. Вона мені розповідала, як піймав ти її колись на гачок, але пустив у воду.

Телесик. Шкода, що я більше її не бачив, а то спитав би в неї, чи правду кажуть, що на дні синього моря росте квітка. Якщо з пелюсток її росу зібрати, можна сліпій людині повернути зір.

Зайчик. А кому це треба зір повертати? Телесик. Є така дівчинка Орися.

Снігуронька. Орися? Знаю. У лісі я зустрілася з нею, коли вона йшла до свого батька.

Зайчик. Ідуть... Яга з гостями повертається сюди. Ховаймося!

Снігуронька і Зайчик виходять в один бік, Телесик — у другий. Входять

Яга з гостями.

Яга. Що ж, любі гості, спочатку повеселімося, а потім я почастую вас... чим саме, того не скажу... Поки що не скажу. Гості. Повеселімося... Потанцюймо! Яга (робить дивовижні рухи). Засяйте, святкові вогні!

Спалахнули вогні на квітках, деревах, засвітилися гриби. Музика. Танці. У небі пролітають чорні лебеді.

Лебеді мої повертаються. Певне, Зміючка побігла їх зустрічати.

Танці продовжуються. Входять Забудько і Незнайко. Танці припиняються.

Ну що?

Хлопці, схиливши голови, мовчать.

Я так і знала... Так і знала, що чарівного персня їм не дістати. Ідіть, дурники, звідси та чекайте, поки я вас гукну.

Хлопці виходять.

Зміючко! Зміючко, де ти? Треба стіл накривати, треба гостей частувати... Зміючко! (Йде до хати).

Пролітають у небі гуси.

Голос Івасика-Телесика.

Гуси, гуси, гусенята! Візьміть ви нас на крилята, Понесіть до батенька, А в батенька їсти й пити, Ще й хороше походити!

Голос гусенят. Нехай вас задні візьмуть!

Входить Яга.

Яга. Що за диво? Нема. Ніде її нема.

Знову в небі пролітають гуси. Знову звертається до них Телесик.

Гуси, гуси, гусенята! Візьміть ви нас на крилята, Понесіть до батенька, А в батенька їсти й пити, Ще й хороше походити!

Гуси. Нехай задні візьмуть!

Яга (здивовано). Що чую? Його... Телесиків голос... Як же це сталось? Адже він мусив бути спеченим у печі... Де він? Де харцизяка?

Сова. Мої очі вночі добре бачать. Троє хлопців на вершині дуба.

Яга. Чого доброго ще їх можуть узяти на крила гуси. (Гукає до хлопців). Злазьте зараз же з дуба! Не гнівіть мене... Чуєте?..

Гості. Не злазять... Не слухаються Яги. Ждуть гусей. Яга (лютуючи). Не слухатись? Мене не слухатись? То я спиляю дуба.

Сова. Нащо пиляти? Ми примусимо їх злізти. Друзі мої, Яструби, допоможемо іменинниці?

Яструби. Допоможемо! (Розмахуючи крилами, виходять).

Яга. Ага... Дошкуляють... Так їх, так, дзьобайте, бийте крилами... злазять.,. Видима смерть страшна...

Ще пролітають гуси, але не гукає вже до них Телесик. Оточені Яструбами та Совою входять Телесик, Незнайко, Забудько.

Що, шибеники, втікати зібралися? Не втечете! Пощади вам тепер не буде! Всі троє ви розгнівили мене, всім трьом однакова і кара зараз буде! Ось тільки я свого наймита приведу сюди. (Виходить).

Яструби (оточують хлопців). Не думайте втікати, бо все одно від нас нікуди вам не втекти.

Незнайко І (разом). Що ж ми будемо робити? Невже

Забудько / Кґ ' * ґ

кінець? Невже смерть?

Телесик. Не падайте духом, друзі. Ми будем битися з

Ягою смертним боєм.

Входять Яга, Кирило і Орися.

Орися. Тату, де ви? Тату! Кирило. Я тут, доню, біля тебе. Орися. Боюсь... боюсь...

Яга (до Кирила). Бери дрова, натопи піч, щоб аж пашіла. Кирило. Не буду. Відмовляюсь... Ненавиджу тебе... Яга. Ні слова більше, інакше розлучу тебе з дочкою навіки.

Орися. Тату! Татусю... Де ви? Яга. Подумай.

Кирило. Гаразд. Сідай, доню, сідай отут, на пеньочку. (Садовить, сам підходить до печі). Телесик. Дядьку Кириле. Орися. Я чую голос... Телесику, ти? Телесик. Я. Орися. А хто ще з тобою? Телесик. Забудько і Незнайко.

Забудько І (разом). Ми тут... всі втрьох... А ти, Ори-

НезнайкоІ г ' * ґ

сю, як потрапила сюди? Яга. Мовчать!

Телесик. Ні, не буду я мовчати! Баба Яга покликала вас, дядьку Кириле, щоб ви піч натопили. Кирило. А для чого?

Телесик. Щоб укинути потім нас в ту піч живцем.

Кирило. Так он ти що задумала? Знов обдурить мене схотіла? Не буде по-твоєму! Краще піду знов до в'язниці!

Яга. Ні, до в'язниці ти не підеш. Я сама піч розпалю, і ти побачиш, як посадимо ми на лопату хлопців.

Орися. Тату... Боюсь... боюся... Ходімо звідціля.

Яга. Ти все побачиш, Кирило, на власні очі, а потім я спитаю: чи будеш ти робити в мене, як робив, чи...

Кирило. Ніколи в світі!

Яга. Раджу з відповіддю не поспішати. Послухаю, що скажеш ти тоді, коли твою дочку Орисю я теж посаджу на лопату.

Орися. Боюсь... Боюсь...

Яга. Всі одійдіть від печі! Сама робитиму. (Досить моторно кидає поліна в піч. Спалахнуло полум'я, розгоряється. Бере лопату). Сідай, Телесику!

Телесик (поклав руку). Так?

Яга. Не так! Увесь сідай...

Телесик (поклав ногу). Може, так?

Яга. Хитруєш? Та врятуватися тобі все одно не пощастить. (До Вовків). Друзі мої, сіроманці, хапайте його!

Починається бійка. Забудько і Незнайко захищають Телесика. Біля Кирила стали Яструби.

Кирило. Яга, опам'ятайся! За що губиш хлопця? Робитиму... Знов наймитом робитиму у тебе, тільки даруй йому життя!

Телесик. Не просіть її, дядьку Кириле! У неї серце кам'яне, в неї темна душа... Я помираю, але не скорюся їй нізащо в світі! Не діжде клята Баба Яга, щоб я...

Яга (сміється). Говори... Мені байдуже, бо ти вже мрець... Ха-ха-ха! Мрець! Посадіть його на лопату.

Вовки силоміць саджають.

Розгойдаймо його...

Розгойдують.

Раз... два... три...

Орися. А! (Вся зіщулилась).

Піч раптово погасла. Яга. Що таке? Що сталося? Хто загасив вогонь?

З'являється Дід Мороз у білому літньому одязі і Зайчик.

Мороз. Я! Я згасив вогонь!

Телесик зіскочив з лопати.

Зайчик. Ой добре, діду, що ми вчасно прибули сюди. Яга (здивовано). Ти? З'явився серед літа? Телесик. Хлопці, тепер тримаймося!

Мороз. Спав я солодко у темному бору, та прибув до мене Зайчик, розбудив, розказав, що Івасику-Телесику і його друзям загрожує смерть. Ось і прибув я сюди, щоб їх врятувати.

Яга (люто). Не врятуєш! Я нову кару придумаю для них... З тобою ж битись буду смертним боєм. (Іде до хати).

Забудько. Дивіться, дивіться, летить...

Телесик. Білий лебідь з'явився в небі, кружляє над нами.

З хати виходить Яга, озброєна мечем.

Яга. Ну, Морозе, будеш битися зі мною чи будеш миритися?

Мороз. Буду битися!

Зайчик. Це ми передбачали. Діду, беріть. (Дає меч).

Починається двобій. Баба Яга вибиває з рук Діда Мороза меч, і той меч швидко підхоплює

Телесик.

Яга (заносить меч для смертельного удару). Умри ж, ненависний дідугане!

Телесик вчасно і ловко відбиває той удар і сам переходить у наступ.

Може, будемо миритись?

Телесик. Ні, Бабо Яго, будемо битись!

Яха (знесилено). Гості мої любі, рятуйте... допоможіть...

Гості кидаються в бійку.

Кирило (виламав з тину кіл). За мною! Незнайко. А чого ж ми стоїмо? Забудько. Помагаймо!

Виламавши кілка, теж кидаються на допомогу Телесику. Орися. Тату! Де ви? Тату? (Зіщулилась, тремтить).

Входять батьки Телесика. В руках у батька ковальський молот.

Марія Степанівна. Живий... Телесику наш, живий... Андрій Петрович. Бачу, прибули ми вчасно. Тут і моя допомога потрібна. (Встряє в бійку).

Марія Степанівна. А я тобі підсоблю. (Налітає на Сову).

Витісняють гостей. Бійка продовжується за сценою. Та ось вбігає Яга з мечем, а за нею Телесик.

Яга. Умри ж ти від мого меча! Орися. Ай!

Телесик. Ну, Бабо Яго, держися! (Пішов знову в наступ, тіснить її за сцену). Згинь же, як собака скажений!

З'являється Снігуронька.

Снігуронька. Дістала. Дістала... Орися. Чую тебе, чую... Снігуронько, ти? Снігуронька. Орися! А де ж Телесик?

Входить Телесик.

Телесик. Переміг Ягу... Отам вона й сконає... (Побачив Снігуроньку). Снігуронько!

Снігуронька (показує перстень). Ось він, перстень чарівний.

Телесик. Ти бачила золоту рибку?

Снігуронька. Бачила. На білому лебеді я до синього моря літала. І твого прохання не забула, Телесику. Ось та роса цілюща з квітки променистої.

Телесик. Давай. (Бере ту росу).

Орися. Для кого ж ти її дістала?

Телесик (підходить до О рисі). Дивись на мене, Орисю. Орися. Забув хіба? Я темна. Тепер уже довіку бути мені невидющою. Так сказала Яга.

Телесик мастить їй очі.

Що це? Чим доторкнувся ти до моїх очей? Телесик. Бачиш мене? Снігуронька. Ти бачиш нас?

Орися. Бачу! (В голосі її неймовірна радість. Сміється, але в сміхові її бринить стримуване ридання). Бачу! (Кричить). Я знову бачу!! Дерева... Місяць... Зірки на небі... Снігуронько! (Плаче й сміється). Спасибі! Спасибі тобі! (Обціловує її). Щастя! Яке щастя! Бачу! Тато! Татусю!

Вбігає Кирило.

Кирило. Що сталося? Доню моя... Орисю! Орися (зводить на нього очі, сповнені сліз і щастя). Тату... Татусю!.. Бачу! Я всіх тепер вас бачу. (Цілує батька, цілує

Телесика, кидається знову до Снігуроньки). Рятівнице моя... Сестричко названа... Спасибі тобі... І Телесику спасибі... І особливо золотій рибці.

Кирило (стежить за дочкою). Від такого щастя молена й померти. Доню моя, Орисю! (Обіймає її, голубить, зазирає їй в очі). Бачиш мене, бачиш? І яка борода у мене, і в що я одягнутий... все бачиш?

Орися. Бачу.

Входять Мороз, Зайчик, Забудько, Незнайко.

Мороз. Впорались. Але хочеться знати, хто привів сюди стільки відважних людей? Це ж вони розгромили охорону, відчинили двері в'язниць, випустили рабів Яги на волю... А ось хто народ підійняв на битву проти зла, свавілля і неволі,— не знаю й досі.

Андрій Петрович. Зі мною люди ті прийшли. Незнайко } (Разом)— Хвала вам, дядьку Андрію! Хвала

Івасику! Він знищив Ягу!

Всі. Батькові й синові слава!

Телесик. Друзі мої! Хай новим, вільним життям тепер живе на землі трудовий народ! Для нього нехай земля віддає свої щедрі дари! Для нього хай світять зорі і веселить людей красне сонечко! (До Мороза). Спасибі вам, Діду Морозе, що врятували мене від вірної смерті!

Мороз. І тобі спасибі, Телесику, що ти мене втрятував від вірної смерті. Коли б не ти, вбила б мене своїм мечем Баба Яга!

Телесик (до Снігуроньки). Скільки на світі житиму — не забуду твоєї послуги, Снігуронько.

О р и с я. І я не забуду... Ніколи не забуду.

Снігуронька. За добро я відплатила добром.

Телесик. А на згадку про нашу дружбу я дарую оцей перстень. Візьми його. Може, він тобі колись у пригоді стане.

Снігуронька. Від подарунка не відмовляюся, тільки дуже прошу тебе, Телесику, і друзів твоїх, і батька, й матір, як настане Новий рік, приходьте знову до лісу на ялинку. Прийдете?

Всі. Прийдемо.

Телесик (до Зайчика). Спасибі й тобі, Зайчику-стрибай-чику, за вірну дружбу.

Зайчик. Я дружбу ціную, дружби не зламаю ніколи в світі!

Чути радісні вигуки рабів: "Слава ковалеві! Слава Телесику! Хай живе

воля!"

Кирило. Чуєте? Ви чуєте? Звільнені люди повертаються додому.

Телесик. Збираймося ж і ми у путь-дорогу! Ну, мої друзі, затягнемо нашу улюблену... (Заспівує).

Ми хороші хлопці, Юні риболовці, Попливем на човнику В тихих берегах.

Всі.

Гей, срібне весельце Радує нам серце, Відблиском грайливим Іскриться в очах.

Телесик.

Ми сміливі хлопці, Юні риболовці, Не злякались смерті, Відігнали страх.

Всі.

Гей, срібне весельце Радує нам серце, Відблиском грайливим Іскриться в очах... З піснею підходять до рампи.

Кінець

Січень — березень, 1950 р.